

POSTANOWIENIE

Dnia 24 września 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Marek Górecki

Sędziowie: SA Mariola Głowacka

SA Bogdan Wysocki (spr.)

po rozpoznaniu w dniu 24 września 2014 r.

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa **M. Z.**

przeciwko **W. Z.**

o rozwód

na skutek zażalenia powódki

na postanowienie Sądu Okręgowego w Poznaniu XIV Wydział Cywilny z siedzibą w P. z dnia 27 stycznia 2014 r., sygn. akt XIV C 1471/13

postanawia:

uchylić zaskarżone postanowienie.

Mariola Głowacka Marek Górecki Bogdan Wysocki

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy odrzucił pozew o rozwód. W uzasadnieniu orzeczenia wskazał, że niniejsze postępowanie ma charakter transgraniczny, ponieważ jego stronami są obywatelka Polski i obywatel Ukrainy. W związku z tym, zadaniem Sądu była kwestia ustalenia jurysdykcji krajowej w procesie tj. ustalenie, czy sąd polski jest właściwy do rozpoznania niniejszej sprawy. Z poczynionych ustaleń wynika, że w dniu 24 maja 1993 r. w K. podpisana została umowa między Rzeczpospolitą Polską a Ukrainą o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i handlowych (Dz. U. z 1994 r. nr 96, poz. 465), która w art. 26 zawiera uregulowania związane z postępowaniami w sprawach rozwodów, zarówno proceduralne, jak i materialne. Zgodnie z treścią ww artykułu, jeżeli w chwili wszczęcia postępowania jeden z małżonków jest obywatelem jednej Umawiającej się Strony, drugi zaś - obywatelem drugiej Umawiającej się Strony, rozwód podlega prawu tej Umawiającej się Strony, na której terytorium mają oni miejsce zamieszkania. Jeżeli jeden z małżonków ma miejsce zamieszkania na terytorium jednej Umawiającej się Strony, a drugi na terytorium drugiej Umawiającej się Strony, właściwe jest prawo tej Umawiającej się Strony, przed której organem toczy się postępowanie. Przepisy dwustronnej umowy nie przewidują zatem sytuacji, gdy jedna ze stron mieszka poza terytorium umawiających się stron czyli poza Polską i poza Ukrainą. Tak jest w niniejszej sprawie albowiem powódka mieszka na stałe w Niemczech. W związku z tym, jeśli chodzi o jurysdykcję krajową należy wziąć pod uwagę treść art. 1103¹ § 1 kpc, w myśl którego sprawy małżeńskie oraz sprawy dotyczące małżeńskich stosunków majątkowych należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy:

1. oboje małżonkowie mieli ostatnie miejsce zamieszkania lub ostatnie miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli jedno z nich nadal ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub
2. małżonek będący powodem ma co najmniej od roku bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub
3. małżonek będący powodem jest obywatelem polskim i ma co najmniej od sześciu miesięcy bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub
4. oboje małżonkowie mają obywatelstwo polskie.

W związku z powyższym, aby przyjąć, że jurysdykcja w przedmiotowej sprawie należy do sądu polskiego konieczne jest spełnienie jednej z przesłanek wymienionych ww art. 1103¹ § 1 kpc.

Z uzasadnienia pozwu oraz dalszych pism uzupełniających powódki wynika, że żadna ze stron nie mieszka na terenie Polski. Powódka na stałe zamieszkuje w Niemczech, zaś pozwany na terenie Ukrainy. Wobec tego jurysdykcja w przedmiotowej sprawie nie należy do sądu polskiego.

Zgodnie z art. 1099 k.p.c. brak jurysdykcji krajowej stanowi przyczynę nieważności, którą sąd bierze pod uwagę z urzędu w każdym stanie sprawy. W razie stwierdzenia braku jurysdykcji krajowej sąd odrzuca pozew lub wniosek.

Zażalenie od to postanowienie złożyła powódka. Z treści zażalenia wynika, że powódka wnosi o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu zważył, co następuje.

Zażalenie zasługiwało na uwzględnienie.

Wbrew odmienianej ocenie Sądu I instancji w świetle okoliczności sprawy należy przyjąć, że miejscem zamieszkania powódki jest miejscowość N. w Polsce. Zgodnie z brzmieniem art. 25 k.c. miejscem zamieszkania osoby fizycznej jest miejscowość w której osoba ta przebywa z zamiarem stałego pobytu. Dla ustalenia miejsca zamieszkania nie wystarczy zatem ani samo zamieszkiwanie w sensie fizycznym, jednak bez zamiaru stałego pobytu, choćby zamieszkiwanie trwało przez dłuższy czas, ani sam zamiar stałego pobytu w danej miejscowości niepołączony z przebywaniem w tej miejscowości. O „miejscu zamieszkania” rozstrzyga zawsze całokształt okoliczności wskazujących na zejście się stanu faktycznego przebywania z zamiarem takiego przebywania (por. m.in. S. Grzybowski (w:) System Prawa Cywilnego, t. 1, s. 333–334; W. Popiołek, glosa do uchwały SN z dnia 24 czerwca 1993 r., III CZP 76/93, PS 1995, nr 3, s. 86–87; wyroki SN z dnia 21 listopada 1966 r., II PR 512/66, OSNC 1967, nr 7–8, poz. 136, oraz z dnia 7 czerwca 1983 r., II UR 4/84, OSP 1984, z. 12, poz. 265). Od pojęcia zamieszkania (domicilium, domicyl) należy odróżnić termin „pobyt”, oznaczający fizyczne przebywanie w danym miejscu bez ustalenia zamiaru stałego pobytu (por. np. S. Grzybowski (w:) System Prawa Cywilnego, t. 1, s. 335; K. Piasecki, Kodeks cywilny..., s. 198). Okresowe przebywanie w innym kraju w celach zawodowych przy jednoczesnym zachowaniu w Polsce zajmowanego dotychczas mieszkania, możliwości wznowienia pracy po powrocie oraz pozostawieniu oczekującej na powrót rodziny przemawia za zamiarem stałego pobytu w kraju (por. wyrok SN z dnia 25 listopada 1975 r., III CRN 53/75; uchwała SN z dnia 24 czerwca 1993 r., III CZP 76/93, OSNC 1994, nr 1, poz. 10, z częściowo krytyczną glosą W. Popiołek, PS 1995, nr 3, s. 83 i n.).

W niniejszej sprawie zarówno z treści pozwu jak i innych pism procesowych składanych przez powódkę wynika, że jej miejscem stałego zamieszkania jest miejscowość N. w Polsce, a na terenie Niemiec przebywa tylko czasowo, ze względu na wykonywaną tam pracę. Powódka posiada w kraju mieszkanie w którym zamieszkiwała wraz z pozwanym, a które należy do Zakładu Gospodarki Mieszkaniowej w J. (k. 2, 7, 15). Natomiast pozwany, co jest niesporne zamieszkuje na terytorium Ukrainy.

Wobec tego w niniejszej sprawie dla ustalenia jurysdykcji sądu mają zastosowanie przepisy umowy dwustronnej pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Ukrainą o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i handlowych sporządzonej w K. dnia 24 maja 1993 r. Zgodnie z treścią art. 26 ust. 4 w/w umowy jeżeli w chwili wszczęcia postępowania jeden z małżonków jest obywatelem jednej Umawiającej się Strony, drugi zaś - obywatelem drugiej Umawiającej się Strony i jeżeli jeden z małżonków ma miejsce zamieszkania na terytorium jednej Umawiającej się Strony, a drugi na terytorium drugiej Umawiającej się Strony do rozpoznania sprawy właściwe są organy obu Umawiających się Stron. Wobec tego w niniejszej sprawie sąd polski posiada jurysdykcję krajową.

Mając to na uwadze Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę Sądowi I instancji do dalszego prowadzenia.

Mariola Głowacka Marek Górecki Bogdan Wysocki